

Soykırımdan Kurtulanlar

Posted on 10/04/2019

'Soykırımdan Kurtulanlar: Halep Kurtarma Evi Yetimleri' kitap Ermeni Soykırımı sırasında hayatta bırakılan Ermeni kadın ve çocukların 1918'den sonra kapatıldıkları evlerden kurtarılmalarını ele alıyor. Kurtarma Evi'ne gelen 1.700 civarında çocuk ve kadının kaydı tutuldu. Kitabın editörlüğünü yapan Dicle Akar'a göre soykırımı ilk kez çocuklar anlatıyor, bu bulmacanın eksik halkasıydı'' diyor.

Ermeni Soykırımı sırasında hayatta kalan Ermeni kadın ve çocukların kapatıldıkları evlerden kurtarılmalarını ele alan 'Soykırımdan Kurtulanlar: Halep Kurtarma Evi Yetimleri' adlı kitap, İletişim Yayınları'ndan çıktı.

Milletler Cemiyeti tarafından 1921'de Halep'te kurulan Halep Kurtarma Evi'nin çalışanları, gelen kadın ve çocukların başlarından geçenlerin not edildiği özel kayıt defterleri tutmuştu. Günümüzde İsviçre'nin Cenevre kentindeki Milletler Cemiyeti Arşivi'nde bulunan 1922-1930 tarihli bu defterlerde, toplam 1700 civarında kadın ve çocuk hakkında bilgiler yer alıyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nun hemen her bölgesinden, farklı sosyal ve ekonomik koşullardan gelen bu insanların başlarından geçenleri anlatan kayıt formlarının büyük çoğunluğu tek sayfadan ibaret olup, mağdurların ve ebeveynlerinin isimlerinin yanı sıra doğum yerleri, yaşları ve Halep Kurtarma Evi'ne kabul edildikleri tarihleri içeriyor.

300 kayıt

Bu tutanaklardan seçilmiş 300 civarında kaydı içeren kitapta, üç ayrı önsöz de yer alıyor. Dicle Akar, tüm kayıtların içerikleri hakkında genel bir döküm çıkarıp, istatistiksel bilgiler veriyor. Matthias Bjornlund, Milletler Cemiyeti ve Danimarka arşivlerini tarayarak Halep Kurtarma Evi'nin ve adı onunla özdeşleşen Karen Jappe'nin hikâyesini yazıyor. Taner Akçam ise Osmanlı belgelerine dayanarak, soykırım sırasında yetimlere yönelik izlenen politikaların esaslarını açıklıyor.

Kitabın en çarpıcı yönlerinden birisi, kayıtlarda yer alan ifadelerin hemen o yıllarda kaleme alınmış olması; bu nedenle de daha sonra meydana gelebilecek hafıza kaybı tehlikesine maruz kalmaması. Bu yönüyle, 'Soykırımdan Kurtulanlar' hayatta kalan kadın ve çocukların başlarına gelenler hakkında son derece önemli bilgiler içeriyor.

İlk kez çocuklar konuşuyor

Kitabın editörlerinden Dicle Akar, Halep Kurtarma Evi kayıtlarının Ermeni Soykırımı literatüründe önemli bir katkı niteliği taşıdığına dikkat çekiyor.

Agos Gazetesi'nin haberine göre Akar, Halep Kurtarma Evi kayıtlarının tarihi hatıratlar kategorisinde ele alınması gerektiğini belirtti ve ekledi:

“Halep Kurtarma Evi kayıtlarını önemli kılan unsur, ilk kez çocukların konuşuyor olması. Her ne kadar anlatımlarda aracı kullanılmış olsa da 12 yaşındaki bir kızı, 16 yaşındaki bir genci, 18 yaşındaki tecavüz mağduru bir anneyi dinliyoruz.

İki bine yakın yetimin hikâyesinin yetimler kurtulur kurtulmaz, sığağı sığağına kayıt altına alınmış olması ayrıca çok önemlidir.”

Kayıtlar bir çok yetimin hikâyesini özetliyor; bir yerden bir yere sürüklenmelerini, aile bireylerini teker teker kaybetmelerini, kaçırılmalarını, esaretlerini, kurtuluş mücadelelerini, özetle yaşadıkları terör ve panik halini bütün çıplaklığı ile gözler önüne seriyor.

Efsaneler, çarpıtmalar

Yetimlerin kurtarılması çalışmaları Milletler Cemiyeti inisiyatifi ile yapılmış ve kayıt altına alınmış olduğundan sözkonusu kayıtlar güvenilir arşiv dökümanlarından oluşuyor. Kayıtlar, kronolojik olarak ve gerçeklere bağlı kalınarak tutulmuşlar.

Bir diğer önemli husus, sayıları oldukça az olmakla beraber, yetimlere yardımcı olan Müslümanlar hakkındaki bilgilerin de kayıtlarda bulunuyor olması.

Dolayısıyla, bu kayıtlar hem sayısal olarak hem de içerik olarak Ermeni Soykırımı hatıratlarında bulmacanın eksik kalmış olan bir parçasını tamamladıkları için oldukça önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Dicle Akar'a göre yetimlerin anlatılarında 100 yıldır inkâr edilenlerin tüm çıplaklığı ile ortaya çıkması önemli. Örneğin, İstanbul hükümetinin soykırımın üstünü örtmek için kasıtlı olarak hazırladığı belgelerin hiçbir karşılığının olmadığını anlatılardan da anlıyoruz. Akar, "Bir de, çok sayıda Müslümanın Ermeni çocuklarını kurtarmak için evlerine aldıklarına dair büyük bir efsane var. Oysa kayıtlardan açıkça anlıyoruz ki kız çocuklarının çoğu haremlere kapatılmış, zorla evlendirilmiş, köle pazarlarında satılmış. Erkek çocukların çoğu da karşılıksız çalıştırılmış. Bir kısmı da ailelerinin mallarına el koyulabilmesi için esir olarak tutulmuş" diyor.

Dersim 1915'in devamıdır

Babası Dersim soykırımından kurtulan Akar, 1915 ile 1938 arasında benzerliği ise şöyle anlatıyor: "En önemli benzerlik 1915'i gerçekleştiren kadroların 1937-38'de de aktif görev almış olması. Örneğin Şükrü Kaya her iki katliamda da organizatör ve uygulayıcı olarak rol almıştır. Aslında Cumhuriyet döneminin asker-sivil bürokrasisinin büyük ölçüde İttihat ve Terakki'nin bürokrasisi olduğunu söylersek yanlış yapmış olmayız.

İki soykırım arasındaki en önemli farklılığı katliamların uygulanma şekillerinde görüyoruz. Ermeni Soykırımında, sivil halk katliama ve talana bilfiil katılmışken, Dersim katliamı, askeri operasyonlarla gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple de bu iki katliamın anlatımları arasındaki farklılıklar dikkat çekicidir.

Dersim'in aşiret yapısı, sosyal ve kültürel açıdan Amerika'daki Kızılderililerle benzerlik taşıdığından, ben Dersim katliamını daha ziyade Kızılderili katliamına benzetiyorum.

Arada farklılıklar olsa da, 1937-38 Dersim katliamı, 1915'in devamıdır. Bu tarihi olaylarla yüzleşilmediği sürece de yenilerinin gerçekleşmesi olasılığı her zaman var olacaktır."

Kaynak: [Yeni Özgür Politika](#)